

HØJESTERETS DOM

afsagt fredag den 15. september 2023

Sag BS-50048/2022-HJR
(1. afdeling)

A
(advokat Anders Valentiner-Branth)

mod

Danske Bank A/S
(advokat Anne Buhl Bjelke)

Biintervenient til støtte for A:
Ældre Sagen
(advokat Peter Skov)

Biintervenient til støtte for Danske Bank A/S:
Finans Danmark
(advokat Ole Spiermann)

I tidligere instans er afsagt dom af Østre Landsrets 9. afdeling den 7. november 2022 (BS-33331/2020-OLR).

I pådømmelsen har deltaget fem dommere: Jens Peter Christensen, Hanne Schmidt, Lars Hjortnæs, Jan Schans Christensen og Mohammad Ahsan.

Påstande

Appellanten, A, har principalt påstået, at Danske Bank A/S skal betale 385.000 kr. – eller et mindre beløb – med procesrente fra sagens anlæg.

A har subsidiært påstået, at Danske Bank skal betale de løbende regulerede månedlige mindstebeløb (inkl. statens indekstillæg) for hendes seks indekskontrakter med Danske Bank for hele perioden august 2019 til og med juli 2029.

Mere subsidiær påstand 1: Danske Bank skal anerkende at være forpligtet til at forrente hendes seks indekstrakter med den højeste rente, som Danske Bank tilbyder kunder med opsparing.

Mere subsidiær påstand 2: Danske Bank skal anerkende at være forpligtet til at forrente hendes seks indekstrakter med den højeste indlånsrente, som Danske Bank tilbyder andre kunder med indekstrakter med et større indestående på deres indeksskonti end hendes.

Mere subsidiær påstand 3: Danske Bank skal anerkende at være forpligtet til at forrente hendes seks indekstrakter med den overrente, som Danske Bank tilbyder andre kunder med indekstrakter med et større indestående på deres indeksskonti end hendes.

Mere subsidiær påstand 4: Danske Bank skal anerkende at være erstatningsansvarlig for det tab, som hun har lidt ved ikke at have modtaget vejledning om risikoen for, at udbetalingsperioden i henhold til hendes indekstrakter kunne blive væsentligt afkortet.

Indstævnte, Danske Bank, har over for As principale påstand, subsidiære påstand og mere subsidiære påstand 1 påstået stadfæstelse af landsrettens dom.

Over for As mere subsidiære påstand 2 og 3 har Danske Bank påstået frifindelse.

Over for As mere subsidiære påstand 4 har Danske Bank principalt påstået afvisning, subsidiært frifindelse.

Supplerende sagsfremstilling

As korrespondance med Danske Bank

Den 21. februar 2012 skrev Danske Bank en digital besked med emnet "indeksudbetalinger" til A. Af beskeden fremgår:

"prognoser laves ikke mere. Minimumsbeløb for en 65 årig med 6 kontrakter 2.210,00 og ved 67 år, 2.678,50. Begge beløb gælder kun for 2012. Vi kender ikke de fremtidige."

Ved mail af 4. april 2019 skrev A følgende til Danske Bank:

"Jeg vil gerne vide, om jeg skal indbetale mere på mine indeks kontrakter?"

Endvidere vil jeg gerne have en opstilling, over de udbetalings muligheder jeg kan vælge mellem.”

Af mail af 5. april 2019 fra Danske Bank til A fremgår:

”Du mangler som nævnt at betale kr 1812.- for 2018 og du skal ikke betale mere i år (udbetalingsåret).

Du vil modtage en oversigt fra os om nogle måneder som viser den forventede udbetaling fra din ordning.

Udbetalingen vil ikke løbe i 10 år. Det skyldes at renterne i samfundet har været kraftigt i mange år og den oprindelige prognose var baseret på meget højere renter.

Staten kræver at der hver måned skal udbetales et minimumsbeløb og det betyder at man ikke kan vælge at strække udbetalingerne over 10 år.

Vi ses til vores møde i maj måned.”

Ved mail af samme dato til Danske Bank svarede A følgende:

”Tak for dit svar.

Du skriver at jeg om nogle måneder vil modtage en oversigt over den forventede udbetaling. - jeg synes vi skal udsætte mødet, til jeg har modtaget oversigten, - det er jo den der skal danne grundlag for mødet.

Vil jeg få første udbetaling 1. juli eller 1. august?”

Den 9. april 2019 skrev Danske Bank en mail til A med følgende indhold:

”Der startes udbetaling den 1/8.

Du er meget velkommen til at vende tilbage for et møde og du kan booke direkte i min kalender via dette link:

...”.

Ved mail af 13. maj 2019 kontaktede A Danske Bank. Af mailen fremgår:

”Mine indekstrakter har en udbetalingsperiode på omkring 10 år. Jeg kan allerede nu konstatere, - at udbetalingsperioden vil udløbe efter anslået 4 år og 9 mdr.! - hvilket er 63 mdr. for tidligt!

Jeg vil spørge hvad Danske Bank vil gøre for at opfylde kontrakterne?"

Danske Bank svarede A ved mail af 14. maj 2019, hvoraf fremgår bl.a.:

"Jeg har forsøgt at ringe til dig - uden held.

Jeg forstår godt, du synes, det er kort tid med udbetaling i forhold til hvad du har forventet. Men det skyldes, at der er krav om den månedlige udbetaling i forhold til at få statens tillæg. Jeg kan bekræfte, at Danske Bank opfylder kontrakterne, som de er aftalt ved oprettelsen.

Jeg har bestilt en kopi af din kontrakt, som jeg kan sende til dig, når jeg har modtaget den."

Danske Banks rentesatser af indeståender på indeksskonti mv.

For Højesteret har Danske Bank fremlagt reviderede oversigter over, hvilke rentesatser Danske Bank har anvendt for indeståender på indeksskonti i perioden fra 1990 til 2022. Det fremgår heraf bl.a., at Danske Bank i perioden april 1990 til maj 1995 anvendte "Indlån 3 måneder ops." som referencekonto, mens Danske Bank i perioden maj 1995 til januar 1997 anvendte "Indlån 6 måneder ops." som referencekonto. Endvidere fremgår det, at Danske Bank i perioden januar 1997 til oktober 2022 har anvendt Danske Indlån som referencekonto.

Herudover fremgår det af oversigterne, at renten angivet som "højeste indlånsrente" har varieret mellem 6 % og 0 %, mens overrenten har varieret mellem 4,25 % og 0 %. Endelig fremgår det, at banken siden 1992 har anvendt forskellige rentesatser for så vidt angår højeste indlånsrente og overrente afhængig af saldoen på indeksskontoen (såkaldte rentetrapper).

Der er fremlagt de gældende vilkår for "Danske Indlån", der senest er opdateret i januar 2013. Af vilkårene fremgår bl.a.:

"Hvad er en Danske Indlån?"

Danske Indlån er en opsparingskonto uden opsigelse – du kan altså både indbetale og hæve på kontoen, når du ønsker det.

Du kan ikke knytte Betalingservice til kontoen, og derfor er den ikke velegnet til daglige betalinger.

...

Rente

Renten er variabel og bliver tilskrevet kontoen en gang om året den 31. december."

Folketingsspørgsmål om udbetalingsperiodens længde

I finansministerens besvarelse af 10. oktober 2014 af Erhvervs-, Vækst- og Eksportudvalgets spørgsmål nr. 404 hedder det:

"Spørgsmål:

Ministeren bedes kommentere henvendelsen af 9. september 2014 fra Niels Fischer, Glamsbjerg om indekstillæg ved udbetaling på indekskontrakter, jf. ERU alm. del – bilag 346 og redegøre for sin holdning til de rejste spørgsmål, og om det giver ministeren anledning til initiativer.

Svar:

Erhvervs-, Vækst- og Eksportudvalget har på baggrund af henvendelse fra Niels Fischer bedt mig kommentere spørgsmålet om fastholdelse af udbetalingsperioden for indekskontrakter ved at frafalde minimumsudbetalingskravet.

Bestemmelsen om udbetaling af et mindstebeløb fra indekskontrakter for at opnå ret til indekstillæg fremgår af § 16 i bekendtgørelse nr. 1232 af 3. december 2009 om pristalsreguleret alderdomsopsparing i pengeinstitutter. Bestemmelsen om, at der sker afkortning af udbetalingsperioden, hvis indeksskontoen er blevet forrentet med en rente, der er utilstrækkelig til at sikre de månedlige udbetalinger, fremgår af § 15, stk. 2 i bekendtgørelse nr. 1232 af 3. december 2009 om pristalsreguleret alderdomsopsparing i pengeinstitutter.

Tilsvarende bestemmelser eksisterede også, da indekskontrakterne blev oprettet, så allerede på det tidspunkt blev det besluttet, at det skulle være en del af ordningen, at der ville ske afkortning af udbetalingsperioden, hvis der ikke kunne ske udbetaling af mindstebeløbet i hele perioden. Det vil derfor være i modstrid med de grundlæggende rammer for ordningen at frafalde kravet om udbetaling af et mindstebeløb. Henvendelsen giver derfor ikke anledning til nye initiativer."

I finansministerens besvarelse af 18. november 2014 af Erhvervs-, Vækst- og Eksportudvalgets spørgsmål nr. 21 hedder det:

"Spørgsmål 21:

I forlængelse af ministerens svar af 10. oktober 2014 på alm. del - spørgsmål 404 (2013-14) bedes ministeren redegøre for, om staten har opnået en gevinst, når staten ikke har skullet udbetale/indeksere for de sidste år i en indekskontrakt, når indekskontrakten er ophørt før tid, som følge af den lave rentetilskrivning på indekskontrakten, der har

medført kortere udbetalingsperiode end forventet ved indekskontraktens oprettelse, og i bekræftende fald om statens gevinst er gået i statskassen, samt om det giver ministeren anledning til initiativer i sagen?

Svar:

Ved etablering af ordningen med indekskontrakter i 1956 blev det besluttet, at indbetalingerne, som skulle danne grundlag for udbetalinger i den ønskede udbetalingsperiode, skulle beregnes på grundlag af en fast grundrente, og at den faktiske forrentning kunne medføre forlængelse eller afkortning af den ønskede udbetalingsperiode.

Statens udgifter til indekstillæg er ikke på forhånd fastsat blandt andet på grund af den faktiske forrentnings indvirkning på udbetalingsperioden. Jeg mener derfor ikke, at begrebet "gevinst" kan benyttes i denne sammenhæng.

Ordningen med indekskontrakter har aldrig garanteret kontraktshaveren udbetaling af indekstillæg i hele den ønskede udbetalingsperiode, og det vil være i modstrid med de grundlæggende rammer for ordningen at ændre dette. Det stillede spørgsmål giver derfor ikke anledning til initiativer i sagen."

Forklaringer

Til brug for Højesteret er der afgivet forklaring af A og supplerende forklaring af B.

A har forklaret bl.a., at hun er 70 år og gik på pension som 65-årig den 1. august 2017. Hun har tegnet i alt seks indekskontrakter, der er blevet udbetalt fra 1. august 2019 i forlængelse af, at hun fyldte 67 år. Udbetalingerne står til at ophøre næste år efter en periode på lidt over 4 år. Udover udbetalingerne fra indekskontrakterne modtager hun alene sin folkepension.

Hun tegnede indekskontrakterne i 1971 som 18-årig. Hun havde et møde med banken om ordningen, og banken fremlagde ordningen som et guldæg for opspareren og oplyste om nogle af de særlige fordele ved ordningen. Hun talte derefter med sin far om ordningen. Faren synes ikke, at hun som 18-årig skulle binde sig til en så langvarig indekskontrakt, og han mente, at hun ikke skulle tegne indekskontrakterne. Hun hældte imidlertid stadig til at tegne indekskontrakterne, og da hun var meget i tvivl, bad hun banken om endnu et møde, hvor de kunne gennemgå indekskontrakten i sin helhed. I forbindelse med det andet møde noterede hun sig særligt fordelene ved statens indekstillæg, at man fik bankens højeste rente, overrenten og den 10-årige udbetaling. Hun havde bemærket, at udbetalingsperioden kunne være kortere eller længere end 10 år.

Bankrådgiveren oplyste dertil, at det var fordi udbetalingsperioden kunne variere med 1-2 måneder i begge retninger, da det kunne være svært at beregne en udbetaling på præcis 10 år. Banken solgte indekstrakterne som om, at det var en foræring til opspareren og tog ikke forbehold i den forbindelse.

Hun husker tydeligt mødet med banken, også i forhold til spørgsmålet om udbetalingsperioden, da det for hende havde været en stor ting at gå imod farens vejledning om ikke at tegne indekstrakterne. Det var hendes opfattelse, at forrentningen af indekstrakterne skete med bankens højeste rente til alle tider – og det dækkede også aldersopsparinger og lignende. Det var netop et af de elementer ved indekstrakterne, der havde betrygget hende ved at tegne dem, idet hun derved ikke blev forbigået, hvis der kom en ny aldersopsparing med højere rente efter et par år. Der havde ikke været tale om, at renten kunne variere alt efter kontotype eller efter hendes indestående på indekstrakterne.

Hun havde i 2004 brug for at få et overblik over sin samlede økonomi, da hun var blevet skilt. Hun bad om et møde med sin bankrådgiver, C, for at afsøge mulighederne for en eventuel supplerende pensionsopsparing. Derfor fik hun udarbejdet prognosen af 17. marts 2004 for indekstrakterne. Det er hende, der har skrevet kommentaren på udskriften. Kommentaren var skrevet på baggrund af oplysninger fra mødet. C rådgav ikke yderligere i forhold til, hvad hun skulle gøre med indekstrakterne. Hun tænkte ikke nærmere over oplysninger om indekstrakterne, da prognosen levede op til det, hun havde regnet med og viste en udbetalingsperiode på 10 år.

I 2012 skrev hun på ny til C af nysgerrighed for at høre om pensionen var vokset. C besvarede hendes henvendelse ved mail af 21. februar 2012, og hun blev ikke i den forbindelse gjort opmærksom på, at udbetalingsperioden fra indekstrakterne blev afkortet, og der var ikke nogen oplysninger om, at udbetalingerne omtalt i mailen skulle foretages over en kortere periode end 10 år.

I 2016 henvendte hun sig til banken for at få en ny prognose for hendes indekstrakter. Mailen af 29. november 2016 var et svar på hendes henvendelse. Hun fik på det tidspunkt ingen oplysning om, at udbetalingsperioden blev forkortet.

Den 4. april 2019 sendte hun en mail om udbetalingerne fra indekstrakterne. Hun blev ringet op af banken i forlængelse af mailen. Hun var på det tidspunkt gennem Ældre Sagen blevet bekendt med, at flere andre havde fået indekstrakterne udbetalt over en kortere periode på ned til 8-9 år. Bankrådgiveren havde oplyst, at hendes udbetalingsperiode var 10 år. Hun bad rådgiveren undersøge det nærmere, da hun var i tvivl om, hvorvidt det kunne være rigtigt.

Da hun modtog mailen af 5. april 2019, var det første gang, at hun hørte om en kortere udbetalingsperiode fra banken. Hun følte, at banken bevidst havde forholdt hende oplysningerne. Hun modtog ikke efterfølgende den omtalte oversigt eller nogen nærmere uddybning i forhold til udbetalingsperioden.

Hun modtog den 2. maj 2019 et udbetalingsbrev og et svarskema. Det var hende, der havde skrevet "Ja, minimal kortere!" på svarbrevet til Danske Bank. Hun havde noteret det, da banken efter hendes opfattelse løb fra den oprindelige aftale.

Det fremgik ikke af udbetalingsbrevet af 2. maj 2019, hvor lang udbetalingsperioden ville være. Hun var som følge af historierne fra Ældre Sagen bekymret, og hun forsøgte at ringe til Danske Bank. Hun kunne ikke komme til at tale med en pensionsrådgiver i banken. Hun forsøgte derefter gennem Ældre Sagen at beregne udbetalingsperioden. Hun blev derigennem opmærksom på, at udbetalingsperioden ville være 4 år og 9 måneder. Hun blev meget overrasket. Hun ringede på ny til banken, der lavede en umiddelbar beregning, der også viste en udbetalingsperiode på ca. 4 år og 9 måneder. Hun mente ikke, at banken kunne lave om på den oprindelige aftale om en 10-årig udbetalingsperiode. Hun var opmærksom på, at udbetalingsperioden kunne svinge med 1-2 måneder, og hun havde sikkert også accepteret en forkortet periode med op til 6 måneder. Hun skrev de efterfølgende mails af 13. maj 2019 og 21. juni 2019 til banken.

B har forklaret supplerende bl.a., at han har læst sin forklaring fra landsretten forud for dette retsmøde. Det anførte i forklaringen om grundrenten skulle rettelig angå den variable grundrente og ikke grundrenten.

Han kom til Danske Bank i august 2009 fra Danica Pension. Han er i dag faglig sparringspartner for bankens administrationsgruppe, der bl.a. håndterer indekskontrakterne, hvilket omfatter bl.a. indbetalinger, ændringer, overførsler, udbetalinger og statens indekstillæg. Han tager ikke stilling til forrentningen af indekskontrakterne. Han beskæftiger sig ikke med andre typer produkter end pensionsprodukter. Han har heller ikke været beskæftiget med hvilke rentesatser, der benyttes til andre typer konti, herunder til indekskontrakterne. Når der kommer nye rentesatser, bliver de meldt ud i organisationen, og rentesatserne lægges ind i systemet. I den forbindelse konstaterer han blot, at renten på pensionsprodukterne ændrer sig.

Han har tidligere set oversigten over renter på indekskontrakter 1990-2020, men han har ikke været med til at udarbejde oversigten.

Som anført i sin mail af 23. februar 2023, er det rigtigt, at han havde misforstået, at "Danske Basis" var det produkt, som Danske Bank betragtede som "højeste

indlånsrente uden særlige vilkår"; det burde have været "Danske Indlån". Forinden sin forklaring i landsretten havde han ikke foretaget nogen undersøgelse af forholdene for kontotyperne. Forklaringen for landsretten var udtryk for hans egen opfattelse på daværende tidspunkt. Efter hans opfattelse lignede renterne dem, som gjaldt for "Danske Basis", hvorfor han havde forklaret som gjort. Han havde ikke selv undersøgt området.

De i mailen af 23. februar 2023 omtalte undersøgelser blev foretaget af en kollega, D, fra bankens prisgruppe. D har undersøgt rentesatserne tilbage til 1990. Han kender ikke til den nærmere metode, som D har benyttet, men D har oplyst, at oversigten er lavet ud fra rentetavler og renteoversigter for at undersøge, hvilke renter, der har været anvendt til indekstrakterne. Det er de undersøgelser, som han har refereret til i mailen af 23. februar 2023. Han har set, men ikke gennemgået, materialet, der lå til grund for undersøgelsen. D har oplyst, at materialet er det, som er lagt til grund for undersøgelsen.

De for landsretten omtalte "almindelige beregninger" angik nogle beregninger som NETS, der administrerede udbetalingsystemet, foretog. I 2011 blev man opmærksom på, at NETS ikke anvendte en bundgrænse i forhold til det minimumsbeløb, der skulle udbetales i henhold til indekstrakterne. NETS lavede derefter nogle nye beregninger, der viste, at udbetalingsperioderne ville blive kortere, når man tog højde for minimumsbeløbene. Det var en problemstilling, som han og andre i banken hørte om. Han husker ikke, hvor mange kunder, der blev berørt af situationen. Beregningerne var nogen, som blev sendt til banken. Han ved ikke, om banken gjorde noget over for de enkelte kunder, der blev berørt af de nye oplysninger. Han havde ikke selv noget med kunderne at gøre. Det var i givet fald noget, som bankens forretningsafdeling stod for.

Det er rigtigt, at det ikke af de fremlagte prognoser fra 2004 fremgik, at udbetalingsperioden blev afkortet. Prognosen indeholdt ikke det minimumsbeløb, der medførte en forkortet udbetalingsperiode. Banken stoppede på et tidspunkt med at lave prognoser, da de indeholdt for mange usikkerheder, som lå uden for bankens indflydelse, herunder hvad størrelsen af henholdsvis statens indekstillelæ og minimumsbeløbene ville være. Banken nedlagde selve systemet med prognoser, og han er ikke bekendt med, at der blev lavet prognoser efter 2011, uanset om en kunde bad om at få udarbejdet en prognose. Han er heller ikke bekendt med, hvorvidt banken rådgav kunderne om eventuelle problemer med udbetalingsperioderne. Han havde ikke selv med kunderådgivning at gøre og husker ikke, at han havde sparret med bankens øvrige rådgivere herom.

Foreholdt sin forklaring for landsretten forklarede han, at han nok skulle have holdt sig fra at udtale sig om rentespørgsmålet i forhold til forståelsen af højeste indlånsrente. Han arbejder ikke med renter og priser og kender derfor heller ikke til de præcise forhold med hensyn til bankens vurdering af renterne. Han

ved derfor ikke, om "længste opsigelse" burde have været med i vurderingen. Han har ikke talt med D om begrebet "længste opsigelse". D har blot oplyst ham, at det er "Danske Indlån", der benyttes til at fastsætte renteniveauet for indekskontrakterne.

Han kender ikke til notatet om diskontoændringen af 6. maj 1971, og han er ikke bekendt med, at der skulle gælde forskellige rentesatser for henholdsvis hovedstadsområdet og andre dele af landet.

Han ved ikke, om der er forskel på "Danske Toprente" og "Danske Indlån". Han ved ikke, om "Danske Indlån" er den sædvanlige sammenligningskonto i forhold til aldersdomsopsparinger. Der er forskel på de pensionsordninger, som han arbejder med, og "Danske Indlån". "Danske Indlån" er en kontotype uden for pensionsområdet og er indeholdt i det såkaldte "frie miljø", hvilket er et andet miljø end det miljø, der benyttes for pensionskonti, og som han arbejder med.

Supplerende retsgrundlag

Af lov nr. 260 af 2. oktober 1956 om pristalsreguleret aldersdomsforsikring og aldersdomsopsparing, som er omtalt i landsrettens dom, fremgår ud over det i dommen gengivne bl.a.:

"§ 1. Til personer, der har oprettet de i denne lov omhandlede indekskontrakter, yder staten indekstillaug til de årlige udbetalinger i henhold til kontrakten, når de nedenfor angivne betingelser er opfyldt.

...

§ 9. En person kan oprette indtil ialt 4 indekskontrakter. Antallet af kontrakter kan til enhver tid forøges indtil ovennævnte maksimum, dog kan ingen forøgelse finde sted efter den pågældendes fyldte 52. år.

...

§ 12...

Stk. 2. Indekskontrakter i henhold til denne lov udfærdiges i en af finansministeren efter forhandling med handelsministeren godkendt form. Finansministeren bemyndiges iøvrigt til efter forhandling med handelsministeren at fastsætte de nærmere regler for gennemførelsen af bestemmelserne i nærværende lov.

De med lovens gennemførelse forbundne udgifter optages på de årlige finanslove."

I de almindelige bemærkninger i forarbejderne hedder det ud over, hvad der fremgår af landsrettens dom, bl.a. (Folketingstidende 1955-56, tillæg A, lovforslag nr. L 8, sp. 2223):

” I visse tilfælde – især når interessenten skifter arbejdsplads eller bopæl – kan det være hensigtsmæssigt at flytte en kontrakt fra en virksomhed til en anden. I det omfang de pågældende virksomheder tiltræder en sådan flytning, kan denne foretages under iagttagelse af regler, der skal godkendes af finansministeren.

Ved indgåelse af en indekstrakt forpligter interessenten sig til at erlægge årlige præmier eller indskud i tiden indtil det fyldte 67. år mod til gengæld at opnå ret til derpå følgende udbetaling over en årrække. Der foretages pristalsregulering af såvel indbetalinger som udbetalinger.

Det er hensigten, at ordningen kun skal omfatte et begrænset antal kontraktformer. Ifølge lovforslagets § 4 skal udbetalingen ske i form af en mindst 10-årig livrente eller over en i forvejen aftalt periode af mindst 10 års varighed. Er den aftalte periode længere end 15 år, skal herefter faldende udbetalinger være livsbetingede. Udbetalingsperioden kan dog efter de i § 6, stk. 3, og § 7, stk. 2, anførte regler forlænges eller forkortes i forhold til den aftalte periode.”

Ved lov nr. 224 af 22. juni 1962 om ændringer i lov om pristalsreguleret aldersforsikring og aldersopsparing blev det i § 9 anførte maksimale antal indekstrakter, som en person kunne oprette, forhøjet fra fire til seks kon-
trakter.

Bekendtgørelse nr. 332 af 19. oktober 1962 om pristalsreguleret aldersopsparing i banker og sparekasser samt overformynderiet indeholder bl.a. følgende bestemmelser:

”3. Indekstrakter oprettes ved en *aftale* mellem interessenten og pengeinstituttet. En aftale kan omfatte enten én indekstrakt eller flere samtidigt oprettede indekstrakter, for så vidt disse har samme aftalte udbetalingsperiode, jfr. punkt 4.

Aftalen skal have den for bankers og sparekassers vedkommende i bilag A, for overformynderiets vedkommende i bilag B givne form. Den skal udfærdiges i 3 ligelydende eksemplarer, medens to beror i pengeinstituttet, indtil det ene indsendes til finansministeriet, jfr. punkt 15, stk. 6. ...

...

4. I en indekstrakt skal fastsættes en *aftalt udbetalingsperiode* på 10-15 hele år, som vil være at regne fra den 1. dag i måneden efter interessentens fyldte 67.

...

8. De under en indeksskontrakt foretagne indbetalinger godskrives en *indeksskonto*, som pengeinstituttet opretter i interessentens navn for vedkommende indeksskontrakt. Kontrakter, der omfattes af sammen aftale, kan have fælles indeksskonto.

Indeksskontoen forrentes til enhver tid med pengeinstituttets *højeste indlånsrente*, eventuelt med tillæg af en *overrente*. ...

...

18. Forrentes indeksskontoen i udbetalingsperioden med en højere rente end grundrenten, forbliver den således tilskrevne tillægsrente indestående på kontoen til forlængelse af *udbetalingsperioden*.

Forrentes kontoen i dele af indbetalingsperioden med en rente, der er så meget lavere end grundrenten, at det månedlige udbetalingsbeløb, hvortil de foretagne indbetalinger berettiger interessenten, sammen med det månedlige indekstillæg er mindre end den månedlige pristalsregulerede ydelse i en del af udbetalingsperioden, kan udbetalingsperioden afkortes. Forrentes kontoen i udbetalingsperioden med en lavere rente end grundrenten i så lang tid, at den tidligere i udbetalingsperioden opsamlende tillægsrente opbruges, kan udbetalingsperioden derved forkortes."

Af bekendtgørelse nr. 1203 af 31. oktober 2014 om pristalsreguleret aldersomsparing i pengeinstitutter, som er omtalt i landsrettens dom, fremgår ud over det i dommen gengivne bl.a.:

"§ 3. En i et pengeinstitut oprettet indeksskontrakt kan ved overenskomst mellem parterne overflyttes til et andet pengeinstitut, som er omfattet af lov om finansiel virksomhed. Indekskontrakter, der omfattes af samme indeksaftale, skal overflyttes samtidigt.

...

§ 5. Grundrenten anvendes som beregningsgrundlag for ind- og udbetalinger under indeksskontrakter. For kontrakter oprettet i perioden indtil 31. december 1965 er grundrenten 3 1/2 pct. For kontrakter oprettet i perioden 1. januar 1966 til 24. november 1971 er grundrenten 4 1/4 pct.

...

§ 10. Pr. den første dag i måneden efter interessentens fyldte 67. år (»opgørelsesdagen«) opgøres for hver indeksskonto en »beregningsskapital«. For en interessent, som efter lovens § 3 a har valgt at lade udbetalingerne begynde før det fyldte 67. år, er opgørelsesdagen den første dag i

måneden, hvor første udbetaling skal ske. Beregningskapitalen andrager summen af:

- 1) det på indeksskontoen pr. forfaldsdagen for sidste indbetaling indestående beløb,
- 2) indbetalingsrestancer pr. den i nr. 1 nævnte forfaldsdag,
- 3) rentetilskrivning til de i nr. 1 og 2 anførte beløb i tiden mellem forfaldsdagen og opgørelsesdagen, idet renten er den for indekskontrakter gældende rente efter § 8, stk. 2, og
- 4) fradrag for skyldig skat af medregnede renter på opgørelsesdagen, jf. lov om beskatning af visse pensionskapitaler mv. (vedrørende PAL-skat).

...

Stk. 4. På grundlag af den i stk. 1 nævnte opgørelse beregnes størrelsen af de gennem hele udbetalingsperioden lige store månedlige egenudbetalinger, der kan tilkomme interessenten den 1. i hver måned, hvis beregningskapitalen - forrentet med grundrenten, jf. § 5, stk. 1-3, eller med den variable grundrente, jf. § 5, stk. 4, - afvikles over den aftalte udbetalingsperiode.

...

§ 11. ...

Stk. 5. Pengeinstituttet skal senest samtidig med, at interessenten foreviser dokumentation, jf. § 14, stk. 1 eller 2, informere interessenten om muligheden for at vælge mellem fast og variabel grundrente. Pengeinstituttet skal samtidig informere interessenten om, hvorvidt pengeinstituttet vurderer, at udbetalingsperioden for den konkrete indeksskonto risikerer at blive forkortet efter bestemmelsen i § 15, stk. 2.

...

§ 15. Forrentes en indeksskonto i dele af udbetalingsperioden med en højere rente end den, der er lagt til grund ved beregning af egenudbetalingerne, jf. § 10, stk. 1, medfører det en forlængelse af udbetalingsperioden.

Stk. 2. Forrentes indeksskontoen i dele af ind- eller udbetalingsperioden med en rente, der er utilstrækkelig til at sikre månedlig udbetaling efter reglerne i § 10, stk. 4, gennem hele den aftalte udbetalingsperiode, vil udbetalingsperioden blive afkortet.

§ 16. De månedlige udbetalinger under en indeksaftale fortsætter, indtil indeksskontoens indestående er opbrugt. ...".

Anbringender

A har supplerende anført navnlig, at det eneste sted, hvor man har forholdt sig til, at "bankens højeste indlånsrente" havde en bestemt betydning i slutningen

af 1960'erne, var i forarbejderne fra 1969 til boligsparekontraktlovens § 2, stk. 4. I forarbejderne tages der ikke noget forbehold for betydningen af "bankens højeste indlånsrente". Højeste betyder højeste. I de nævnte forarbejder er det anført: "Efter at pengeinstitutternes renteaftale er bortfaldet, giver bestemmelsens oprindelige formulering anledning til fortolkningstvivel, idet der ikke længere er noget, der generelt kan betegnes som "højeste indlånsrente". Det foreslås derfor, at renten fastsættes til den for det enkelte pengeinstitut til enhver tid gældende højeste indlånsrente."

Det kan ikke være afgørende for forståelsen af udtrykket "bankens højeste indlånsrente", hvad bankerne efter indeksskontrakternes indgåelse har besluttet og gjort.

Hvis der ved "bankens højeste indlånsrente" skal forstås "renten på indskud på længste opsigelse på almindelige konti uden særvilkår", har Danske Bank også i dette tilfælde misligholdt sin forpligtelse til at forrente hendes indeksskontrakter korrekt. Den binding, som Det Finansielle Ankenævn har lagt ind i sin praksis, er, at renten skal være den rente, som gives på indskud "på længste opsigelse" på almindelige konti uden særvilkår. Danske Bank har imidlertid også udhulet denne tilsikring af renteniveauet gradvist fra 1971, hvor udgangspunktet var 12 måneders opsigelse med en heraf følgende høj forrentning. Dette blev siden til 6 og 3 måneders opsigelse, og siden 1997 har sammenligningsgrundlaget åbenbart været "Danske Indlån" – en helt almindelig konto "uden opsigelse", som intet har med opsparing til pension at gøre. Dette følger også af Bs forklaring for Højesteret.

Det Finansielle Ankenævn har i to sager taget stilling til spørgsmålet om brugen af "rentetrapper" for indeksskontrakter. I begge sager har flertallet fundet, at brugen af rentetrapper var berettiget, men alene for overrenten og ikke for højeste indlånsrente. Det er således i strid med ankenævnets praksis, at Danske Bank har anvendt rentetrapper for bankens højeste indlånsrente. Det er i øvrigt i strid med indeksskontrakterne, at Danske Bank har anvendt rentetrapper, både for så vidt angår bankens højeste indlånsrente og overrenten.

Hvis hun ikke har ret til udbetalinger i 10 år i medfør af selve indeksskontrakterne og retsgrundlaget om indeksskontrakter, har hun en sådan ret som følge af Danske Banks mangelfulde og ansvarspådragende vejledning.

Ved indgåelse af indeksskontrakterne i 1971 modtog hun ingen vejledning om risikoen for, at udbetalingsperioden kunne blive væsentligt afkortet. Oplysningen var derimod – på hendes helt konkrete forespørgsel – at udbetalingsperioden kunne variere 1-2 måneder.

Danske Bank gør gældende, at banken ikke før 2011 var opmærksom på risikoen for en væsentlig afkortning af udbetalingsperioden, hvilket understøtter, at Danske Bank i 1971 ikke har rådgivet om denne risiko.

Praksis fra Det Finansielle Ankenævn tyder samtidig på, at hun ikke er den eneste, som har modtaget samme forkerte og mangelfulde vejledning.

Danske Bank har herudover tilsidesat sin vejledningsforpligtelse i perioden fra 2004-2019, hvor hun gentagne gange har spurgt ind til netop udbetalingsforløbet i henhold til indekstrakterne, og hvor Danske Bank ikke vejledte om risikoen for en væsentlig afkortning af udbetalingsperioden.

Hun har disponeret i tillid til denne vejledning (eller snarere mangel på samme). Hvis Danske Bank havde levet op til sine forpligtelser, kunne hun f.eks. have sparet op til pension på anden vis og dermed sikret sin forsørgelse.

Danske Bank har supplerende anført navnlig, at anvendelsen af begrebet "højeste indlånsrente" i lovgivningen forudsætter, at "højeste indlånsrente" er en reference, som kan anvendes som standard, enten generelt i markedet, som det var tilfældet med perioden, hvor renteaftalen var gældende, eller for det enkelte pengeinstitut efter frigivelsen af renten i 1973. Ordningen med indekstrakter er vedtaget på et tidspunkt, hvor rentefastsættelsen var fastlagt, og hvor udbuddet af produkter var begrænset. Med frigivelsen af renten opstod flere produkter. Som forholdene har ændret sig, har begrebet "højeste indlånsrente" skullet fortolkes og anvendes med respekt af formålet og udviklingen generelt i markedet. Begrebet kan ikke fortolkes alene ud fra, hvordan det sprogligt er muligt at forstå det.

Siden Det Finansielle Ankenævns første afgørelse om højeste indlånsrente fra 1988, har ankenævnet lagt til grund, at "Udtrykket "højeste indlånsrente" må anses for en fast indarbejdet betegnelse for renten på indskud på længste opsigelse på almindelige konti uden særvilkår." Dette har ikke givet anledning til indgreb fra lovgiver eller Finanstilsynet.

Udviklingen i udbuddet af bankprodukter har i en længere periode gået mod produkter med kortere eller ingen opsigelse, og "længste opsigelse" har dermed mistet betydning, fordi de faktiske forhold har ændret sig. Det forhold, at "højeste indlånsrente" i 1971 var 8,5 % og svarede til renten for en konto med 12 måneders opsigelse, indebærer ikke, at pengeinstitutterne er forpligtet til at have produkter med 12 måneders opsigelse.

For at opnå indekstillægget fra staten måtte kunden opfylde kontrakterne frem til udløb, men opsparingen kunne flyttes til et andet pengeinstitut, som udbød administration af indekstrakter.

A er ikke berettiget til at få forrentet sin indekskonto med en højere rente, der svarer til forrentningen af andre kunders indekskonti med højere indeståender. Det gælder, uanset om det angår "højeste indlånsrente" eller overrenten.

A har med den mere subsidiære påstand 4 nedlagt en anerkendelsespåstand om erstatningsansvar, men hun har ikke opgjort, endsige godtgjort, et særskilt tab som følge af Danske Banks manglende vejledning. I det omfang A ikke lider eller har lidt et tab ved den påståede manglende vejledning, har hun ikke en retlig interesse i at få pådømt påstanden, idet der ikke er retlige konsekvenser af at fastslå et ansvarsgrundlag. Der skal derfor ske afvisning af påstanden. Der skal også ske afvisning, da påstanden fremtræder som et anbringende til støtte for den nedlagte betalingspåstand.

A har under alle omstændigheder ikke godtgjort en ansvarspådragende adfærd fra bankens side, ligesom hun ikke har godtgjort et erstatningsretligt relevant, kausalt og adækvat tab, som følge af Danske Banks påstået manglende vejledning. Derfor skal der ske frifindelse for As mere subsidiære påstand 4.

At en bankrådgiver måtte have oplyst, at "udbetalingsperioden kunne variere med 1-2 måneder i begge retninger" kan ikke føre til, at A har fået en berettiget forventning om, at hun var garanteret en udbetalingsperiode på 10 år, eller fik en form for rente- eller ydelsessikring. Banken kan ikke ifalde erstatningsansvar for i 1971 ikke at have forudset renteudviklingen 50 år frem i tiden.

Danske Bank har ikke været forpligtet til at rådgive A yderligere om indekskontrakterne, udbetalingsperiodens længde og forrentningen. Der er derfor ikke grundlag for at statuere et ansvar for Danske Bank. Der er ingen oplysninger, som sandsynliggør, at A både kunne og ville have anbragt sine penge anderledes og mere fordelagtigt andetsteds, hvis hun havde modtaget en anden rådgivning.

Under alle omstændigheder kan Danske Banks påstået manglende vejledning højst have givet anledning til skuffede forventninger, som ikke kan begrunde et erstatningskrav. Heller ikke en tilsidesættelse af god skik er i sig selv tilstrækkelig til at statuere et erstatningsansvar, ligesom et krav som følge af manglende vejledning under alle omstændigheder må være forældet eller bortfaldet ved passivitet.

Højesterets begrundelse og resultat

Sagens baggrund og problemstillinger

A indgik den 12. juli 1971 en aftale med Den Danske Landmandsbank A/S (nu Danske Bank A/S) om oprettelse af seks indekskontrakter om pristalsreguleret

alderdomsopsparing. Af aftalen fremgår, at banken opretter en indekskonto, der forrentes med "bankens højeste indlånsrente" samt en "overrente", og at der er "en aftalt udbetalingsperiode på ti år". A har siden sit fyldte 67. år fra indekskontoens indestående fået månedlige udbetalinger, der efter det oplyste vil ophøre efter en udbetalingsperiode på ca. 4,5 år.

Sagen angår i første række, om A efter aftalen om pristalsreguleret alderdomsopsparing eller på andet grundlag har krav på udbetaling i 10 år.

I anden række angår sagen, om A har krav på, at indekskontoens indestående tilskrives den højeste rente, som Danske Bank har tilskrevet bankkonti med opsparing.

Hvis A ikke har et sådant krav, angår sagen, om hun har krav på, at indekskontoens indestående tilskrives den højeste indlånsrente og overrente, som Danske Bank har tilskrevet indekskonti med et større indestående end på As.

Sagen angår endvidere, om Danske Bank har pådraget sig et erstatningsansvar ved ikke at vejlede A om risikoen for, at udbetalingsperioden kunne blive væsentligt kortere end de 10 år, som er nævnt i aftalen.

Udbetalingsperiodens længde

Om A har krav på månedlige udbetalinger fra indekskontoen i 10 år, afhænger i første række af, hvad der følger af aftalen om pristalsreguleret alderdomsopsparing.

Som nævnt er det i aftalen om pristalsreguleret alderdomsopsparing anført, at der er "en aftalt udbetalingsperiode på ti år". Dette er alene anført i aftalens afsnit om "indbetaling".

Af aftalens afsnit om "udbetaling" fremgår bl.a., at efter kontohaverens fyldte 67. år skal kontoens indestående udbetales i månedlige beløb, dog mindst med et bestemt beregnet (minimums)beløb, hvis kontohaveren ønsker at modtage statens indekstillæg. Endvidere fremgår det, at udbetalingerne fortsætter med de beregnede beløb, indtil kontoens indestående er opbrugt, uanset om den faktiske udbetalingsperiode herved bliver længere eller kortere end den aftalte.

Aftalen er indgået på den standardblanket om aftale om pristalsreguleret alderdomsopsparing, der er medtaget som bilag A til bekendtgørelse nr. 332 af 19. oktober 1962 om pristalsreguleret alderdomsopsparing i banker og sparekasser samt overformynderiet.

At den "aftalte" udbetalingsperiode (på 10 år) kan afkortes, er i overensstemmelse med § 6, stk. 1, og § 7, stk. 2, i lov om pristalsreguleret aldersforsikring og aldersopsparing (herefter loven) samt lovens forarbejder. Muligheden for at afkorte udbetalingsperioden er også i overensstemmelse med de bekendtgørelser, der er udstedt i henhold til loven.

På denne baggrund finder Højesteret, at A hverken efter den indgåede aftale eller efter lovgivningen har krav på en udbetalingsperiode på 10 år, idet (minimums)udbetalingerne ophører, når kontoens indestående er opbrugt.

Endvidere finder Højesteret, at det ikke kan lægges til grund, at A i forbindelse med indgåelsen af aftalen i 1971 af bankrådgiveren er blevet garanteret en udbetalingsperiode på 10 år.

Da aftalen er i overensstemmelse med den lovbestemte ordning, kan det, som A har anført om aftalelovens § 38 b og § 38 c, stk. 1, jf. § 36, ikke føre til et andet resultat.

Forrentning med den højeste rente for opsparingskonti

Det fremgår af aftalen om pristalsreguleret aldersopsparing, at indekskontoen skal forrentes med "bankens højeste indlånsrente, for tiden 8 ½ % p.a.". Det samme fremgår af lovens forarbejder og de bekendtgørelser, der er udstedt i henhold til loven.

A har gjort gældende, at udtrykket "bankens højeste indlånsrente" skal forstås på den måde, at hun har krav på en forrentning af indekskontoen svarende til den højeste forrentning, som banken har tilskrevet opsparingskonti.

Udtrykket "bankens højeste indlånsrente" er ikke defineret nærmere i den omhandlede aftale, lovens forarbejder eller bekendtgørelserne på området.

Indtil 1973 gjaldt der en renteaftale mellem pengeinstitutter mv., der maksimerede indlånsrenten. Rentefastsættelsen var således reguleret i perioden 1957 til 1971, hvor indekskontrakterne kunne oprettes. Efter at renteaftalen faldt bort i 1973, kunne det enkelte pengeinstitut fastsætte sin egen højeste indlånsrente.

Pengeinstitutankenævnet (nu Det Finansielle Ankenævn) har i en afgørelse af 17. maj 1990 tiltrådt, at der ved begrebet "højeste indlånsrente", som bl.a. var anvendt i en indekskontrakt, forstås "renten på indskud på længste opsigelse på almindelige konti uden særvilkår" – dvs. renten for den kontoform, som uden videre er åben for alle kunder, eventuelt betinget af en binding i en vis periode. Denne forståelse var i overensstemmelse med den afgørelse af 30. december 1988 fra Pengeinstitutankenævnet, der er citeret i landsrettens dom, og den

nævnte forståelse af begrebet har siden da været lagt til grund i ankenævnets praksis.

På den anførte baggrund finder Højesteret, at Danske Bank hverken efter aftalen eller lovgivningen kan anses for at have været forpligtet til at sikre, at renten på As indekskonto til enhver tid mindst skulle svare til den højeste rente, der blev tilskrevet bankens andre opsparingskonti, herunder opsparingskonti på særvilkår. At Danske Bank ved fastsættelsen af forrentningen på indekskonti siden 1997 som referencekonto har anvendt Danske Indlån, der ikke har et opsigelsesvarsel, kan ikke føre til et andet resultat, idet Danske Indlån efter det oplyste har karakter af en almindelig konto uden særvilkår.

Forrentning med den højeste indlånsrente og overrente, som banken har tilskrevet andre indekskonti

A har tillige gjort gældende, at udtrykket "bankens højeste indlånsrente" skal forstås på den måde, at hun har krav på en forrentning af indekskontoens indestående svarende til den højeste indlånsrente og den overrente, som banken har tilskrevet indekskonti med et større indestående end på hendes konto.

Danske Bank har efter det oplyste siden 1992 for almindelige konti uden særvilkår anvendt rentesatser, der har været afhængige af størrelsen af indeståendet, såkaldte rentetrapper. Danske Bank har anvendt de samme rentesatser ved forrentning af indekskonti, og Højesteret finder, at Danske Bank har været berettiget hertil, idet Danske Bank således har forrentet indeståendet på indekskonti med samme rente som på referencekontoen.

Endvidere finder Højesteret, at Danske Bank har været berettiget til også at anvende rentetrapper for overrenten.

Erstatningsansvar som følge af manglende rådgivning

A har gjort gældende, at Danske Bank er erstatningsansvarlig for tab som følge af, at banken i 1971 ved indgåelsen af aftalen om indekskontrakter samt efterfølgende i forbindelse med hendes henvendelser til banken i 2004, 2012, 2016 og 2019 undlod at vejlede hende om risikoen for, at udbetalingsperioden kunne blive væsentligt afkortet.

For så vidt angår Danske Banks påstand om afvisning af As påstand om erstatningsansvar (den mere subsidiære påstand 4) finder Højesteret, at hun har retlig interesse i at få prøvet dette spørgsmål. Denne påstand udgør imidlertid et anbringende til støtte for As principale betalingspåstand. Højesteret afviser derfor den mere subsidiære påstand 4, men spørgsmålet om erstatningsansvar som følge af manglende rådgivning kan herefter prøves som anbringende for den principale betalingspåstand.

Højesteret lægger til grund, at Danske Bank først i 2011 mere generelt blev opmærksom på, at der var en reel risiko for, at udbetalingsperioden for indekskonti i praksis kunne blive væsentligt afkortet. Højesteret finder, at Danske Bank allerede derfor ikke har tilsidesat en pligt til at rådgive herom i 1971 og 2004.

Spørgsmålet er herefter, om Danske Bank har tilsidesat en rådgivningsforpligtelse i 2012, 2016 og 2019.

Danske Banks pligt til at yde en kunde rådgivning efter behov er navnlig reguleret af (nu) § 8, stk. 1, og § 8, stk. 2, i bekendtgørelse nr. 330 af 7. april 2016 om god skik for finansielle virksomheder. Bestemmelserne må forstås således, at en bank først og fremmest skal rådgive, herunder bl.a. vejlede, en kunde i forbindelse med bestemte dispositioner, som kunden overvejer at foretage.

Højesteret finder, at det ikke var erstatningspådragende for Danske Bank, at man i 2012, 2016 og 2019 ikke på eget initiativ oplyste A om, at der kunne være risiko for, at udbetalingsperioden på grund af bl.a. renteutviklingen blev væsentligt kortere end de 10 år, der var nævnt i indekstrakterne. Højesteret lægger herved vægt på, at det som ovenfor anført fulgte af den indgåede aftale og lovgivningen, at udbetalingsperioden kunne blive afkortet, at A efter det oplyste ikke var i færd med at træffe en disposition, og at det i øvrigt ikke er godtgjort, at hun som følge af manglende opmærksomhed på risikoen for, at udbetalingsperioden kunne blive væsentligt kortere end forventet, er blevet påført et tab.

Konklusion og sagsomkostninger

På den anførte baggrund tager Højesteret Danske Banks påstande til følge, således at Højesteret frifinder Danske Bank for As mere subsidiære påstande 2 og 3, afviser hendes mere subsidiære påstand 4 og i øvrigt stadfæster landsrettens dom.

Under hensyn til sagens karakter og videregående betydning skal ingen af parterne betale sagsomkostninger for Højesteret til den anden part.

THI KENDES FOR RET:

Danske Bank A/S frifindes for As mere subsidiære påstande 2 og 3.

As mere subsidiære påstand 4 afvises.

I øvrigt stadfæstes landsrettens dom.

Ingen af parterne skal betale sagsomkostninger for Højesteret til den anden part.